ΤΑ ΦΛΕΓΟΝΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΕ Ο ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΟΣ ΕΛΛΗΝ ΠΟΙΗΤΗΣ;

(Τί ἀπαντοῦν οἱ Ι. Γρυπάρης, Ζ. Παπαντωνίου, Παν. Συνοδινός, Γιάν. Καμπύσης καὶ Ἰω. Καμπούρογλους.)

Ε'.

Ὁ ποιητὴς κ. Ι. ΓΡΥΠΑΡΗΣ ἀπάντησεν ὡς ἑξῆς :

«Φίλε κύριε,

»Πιστεύω νὰ εὑρίσκωμαι εἰς τὸ βάθος τῆς ἰδέας σας, ἐὰν ἐν πρώτοις ἐκφράσω τὴν ἀμφιβολίαν μου περὶ τῆς σοβαρότητος, τὴν ὁποίαν θ' ἀποδίδετε εἰς τὴν φιλολογικήν σας αὐτὴν «ψηφοφορίαν». Ὅταν ἅπαξ μείνομεν σύμφωνοι ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου, δὲν θὰ δυσκολευθῶ πολὺ ν' ἀπαντήσω εἰς τὴν ἐρώτησίν σας. Μόνον, παρωδῶν τὴν γνωστὴν ἱστορίαν τῶν ἀριστείων τῶν Σαλαμινομάχων, θὰ δώσω ἀνεπιφυλάκτως μίαν δευτέραν μου ψῆφον ὑπὲρ τοῦ ποιητοῦ τῶν «Πατρίδων» καὶ τοῦ «Τάφου», ἀφοῦ ἔχω τὴν ἐλπίδα ὅτι καὶ οἱ λοιποὶ συνάδελφοί μου, μὲ τὴν αὐτὴν ἢ οἱανδήποτε ἄλλην insinuation, θὰ διαφύγουσι τὸν μεταξὺ τῆς μετριοφροσύνης καὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ των σκόπελον...

Σίφνος **Ι. Ν. Γρυπάρης»**

* * *

Ὁ ποιητὴς κ. Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ ἔστειλε στὸ «Ἄστυ» τὴν παρακάτω ἀπάντησι :

«Φίλε κ. Ἐπισκοτόπουλε,

»Πρὸ ὀλίγου ἐνήργησα νὰ μεταφέρω τὰ πολιτικά μου δικαιώματα ἐκ τοῦ Δήμου Ἀπεραντίων, τοῦ ὁποίου εἶμαι δημότης. Ἔρχομαι λοιπὸν συνταγματικώτατα νὰ ψηφίσω εἰς τὸν «ναὸν τοῦ ὡραίου», ὅπως θὰ ψηφίσω μεθαύριον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, συνοικία Ψυρρῆ. Ἡ ἐρώτησίς σας εἶνε τόσον περισσότερον σπουδαία, ὅσον ἀλλόκοτος εἶνε καὶ ἡ φιλολογικὴ ἐποχὴ ποὺ διατρέχομεν. Εἶνε ἡ ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ φίλος μου κ. Πέτρος Βασιλικὸς θεωρεῖ ὡς ἰδεώδεις πέννας τὸν Καμπύσην, καὶ ὁ Στέφανος Μαρτζώκης θεωρεῖται ἀκατάλληλος νὰ συνεργασθῇ εἰς τὴν «Τέχνην», ἐνῶ ἐξ ἄλλου θεωρεῖται κατάλληλος ὁ κ. Κονεμένος (*). Ἴσως συμφωνοτέρα πρὸς τοιαύτην ἐποχὴν θὰ ἦτο ἡ ἐρώτησις :

»—Ποῖος δὲν εἶνε ὁ μεγαλείτερος ποιητὴς ἐν Ἑλλάδι ;

»Ἀλλ' ἐγὼ ἀπαντῶ εἰς ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἐθέσατε.

»Μερικοὶ ἐψήφισαν ὡς πρῶτον τὸν Σουρῆν.

»Ἀλλ' ὁ Σουρῆς εὑρίσκεται εἰς ἄλλη σφαῖραν, τὴν ὁποίαν πληροῖ ὁλόκληρον μὲ τὸ ἀνάστημά του. Ἕνας εἶνε ὁ Σουρῆς, ἐκεῖ ποὺ εἶνε. Ἀντίπαλον δὲν ἔχει. Ἀνάγκην ψήφων δὲν ἔχει, διὰ νὰ εἶνε ὁ πρώτιστος καὶ ὁ μόνος σατιρικὸς ποιητὴς τῆς Ἑλλάδος. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι μερικοὶ νεολόγιοι δὲν θεωροῦν τὸν Σουρῆν σατιρικὸν ποιητήν. Ἀλλ' εἶνε καὶ ἀληθές, ὅτι ἡ φρενολογικὴ ἐπιστήμη προώδευσε καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ κ. Κατσαρᾶς κάθηται εἰς τὴν ὁδὸν Μαυρομιχάλη. Ἐπίσης ὁ κ. Κοροδῆμος ἔχει διαφόρων εἰδῶν ντούς, τὰ ὁποῖα συνιστῶμεν εἰς τοὺς πάσχοντας.

»Καὶ τώρα, εἰς τὸ θέμα. Ἐὰν ὑπάρχουν στίχοι περικλείοντες ὅλον τὸν Ἑλληνικὸν οὐρανὸν καὶ ὅλα τὰ μακάρια μειδιάματα τῆς Ἑλληνικῆς φύσεως, εἶνε οἱ στίχοι τοῦ Ὀλυμπίου ψάλτου τῆς Κερκύρας, οἱ στίχοι, οἱ ἀστράπτοντες μὲ διαμάντια φόρμας καὶ διαμάντια ἰδέας. Τὴν λέξιν «τέχνη» εἰς τὴν ποίησιν μοῦ τὴν ἑρμηνεύει φωτεινότερα ἡ ποίησις τοῦ Μαρκορᾶ. Καὶ ὁ γαλήνιος ἐρημίτης, ὁ τόσον ὀλίγον προσπαθῶν νὰ φαίνεται, ὁ ποιητὴς τοῦ «Ὄρκου», εἶνε ἀναμφισβήτητος δόξα διὰ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἔρχομαι εἰς τὸ φιλολογικὸν κέντρον τῶν Ἀθηνῶν. Πρῶτος ἐν τοῖς πρώτοις ὁ Παλαμᾶς.

»Τὴν τελευταίαν φυσιογνωμίαν τῆς Νεοελληνικῆς ποιήσεως, τὸν πλουτισμόν της τὸν ἀπότομον, τὸν χρεωστοῦμεν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς αὐτόν. Ἀπὸ τὰ «Τραγούδια τῆς Πατρίδος μου» ἀκόμη φαίνεται ὁ ἀρχιτεχνίτης, ὁ εἰσβάλλων ὁρμητικῶς μὲ νέαν σημαίαν καὶ σντρίβων καὶ ἀναπλάττων. Δὲν ἠμπορῶ νὰ εἴπω ὅτι νοιώθω ὅλα του τὰ ποιήματα. Ἀλλὰ τὰ τρία τέταρτα τῶν ποιημάτων του εἶνε δι' ἐμὲ φῶς ἄλλου ὁρίζοντος. Τὰ ἄλλα ὄχι σκότος, ἀλλ' ἕνα ὡραῖον λυκόφως. Ἐὰν ἕνα ποίημα τοῦ Παλαμᾶ εἶνε ἀκατάληπτον, τοτὲ δὲν θὰ πῶ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ γράψῃ. Διότι καὶ ἐκεῖνο, ἂν δὲν ἔχει τίποτε ἄλλο, θὰ ἔχῃ τοὐλάχιστον τὴν ἀδρὰν καὶ μεγαλοπρεπῆ μελῳδίαν, ἡ ὁποία διδάσκει ἕναν νέον ποιητὴν τί εἶνε στίχος. Πλάστης ὁ Παλαμᾶς. Εἰς τὰ ἰδικά του πρότυπα ἐχύθησαν οἱ στίχοι τῶν νέων ποιητῶν. Ἐὰν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς στίχους αὐτοὺς βγαίνουν κομπούρηδες καὶ ἀλλοίθωροι, μὲ μίαν μύτην Ἐρωτοῦ τοῦ Πραξιτέλους καὶ μὲ ἕνα πόδι διακονιάρη τῶν Κραββάρων, τὸ ὁποῖον οἱ μαλλιαροὶ θέλουν νὰ μᾶς πείσουν ὅτι εἶνε πόδι πλαστικόν, τί φταίει ὁ Παλαμᾶς ;

»Τελειώνω ρίπτων τὴν ψῆφον μου εἰς μίαν κάλπην, φέρουσαν μαζὶ τὸ ὄνομα τοῦ Μαρκορᾶ καὶ τοῦ Παλαμᾶ. Δὲν ἠμπορῶ παρὰ νὰ ψηφίσω καὶ τοὺς δύο. Ἐν τῇ συνειδήσει μου ἔχουν κάμει μικτὸν συνδυασμόν.

»Ὑμέτερος. **Ζ. Λ. Παπαντωνίου»**

* * *

Ὁ ποιητὴς ΠΑΝΑΓ. ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ ἀπάντησε :

«Κάτοιος μοὶ ἔγραψε σήμερον, οὔτινος ἡ ὑπογραφὴ εἶνε δυσανάγνωστος. Συνεπῶς, καὶ διότι δὲν μοὶ ὁρίζει τὴν διεύθυνσίν του, ἀπευθύνω δημοσιογραφικῶς τὴν ἣν μοὶ ζητεῖ ἀπάντησίν μου. Τὸ περιέργον δ' εἶνε, ὅτι ὑπογράφεται συνάδελφος, ἐνῶ ἐγὼ οὐδένα συνάδελφον ἔχω ἐν Ἑλλάδι, καθ' ὅσον εἶμαι ποιητὴς καὶ ἡ ἀτυχὴς Ἑλλὰς οὐδένα ποιητὴν ἔχει ἄλλον. Ὁ παράδοξος οὗτος ἄνθρωπος μοὶ λέγει ὅτι διὰ τοῦ «Ἀστεως» διοργανοῦται ψηφοφορία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων καὶ ζητεῖ τὴν γνώμην μου περὶ τοῦ ποῖος ἐστὶν ὁ πρῶτος μεταξὺ τῶν ἐπιζώντων Ἑλλήνων ποιητῶν.

»Ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως, ἐκφράζω τὴν λύπην μου ὅτι αἱ μετρηταὶ ψῆφοι των ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος θὰ ἐξαφανισθῶσιν ὑπὸ τὰς μυριάδας τῶν ψήφων τῆς Ἑλληνικῆς ψυλῆς, ἀναγνωριζούσης ἀπὸ πεντηκονταετίας ὅλης ἐμὲ καὶ μόνον ἀληθῆ ποιητὴν καὶ ἀφ' ὅτου ἐξέλιπον οἱ διάδοχοί μου Χριστόπουλος, Βαλαωρίτης, Ἀλέξανδρος Σοῦτσος, Παράσχος καὶ Ζαλοκώστας, ἀνακηρύττει ὁλονὲν μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης, τὸν ἐθνικὸν τῆς Ἑλλάδος ποιητήν, ὃν ἐν ἀγενεῖ καὶ κακεντρεχεῖ λύσσῃ προσποιοῦνται ὅτι δὲν ἀναγνωρίζουσιν οἱ ἀκαλαίσθητοι στιχουργῖσκοι καὶ ἀηδέστατοι λογογράφοι, οἱ ἀπαρτίζοντες τὸν ἀμοιβαῖον θαυμασμόν. **Παναγ. Ε. Συνοδινός»**

Κάτω ἀπὸ τὴν ἐξωφρενικὴ αὐτὴ ἐπιστολὴ τοῦ Συνοδινοῦ, ὁ Ν. Ἐπισκοπόπουλος γράφει — γιὰ νὰ μὴν ὑποτεθῇ ὅτι πρόκειται περὶ φάρσας —ὅτι ἡ ἐπιστολὴ εἶνε γνησία, αὐθεντική. Τὴν ἔχει γράψει αὐτόπατος ὁ Συνοδινός, ἀνακηρύσσων ἑαυτὸν τὸν μεγαλείτερον ποιητὴν τῆς Ἑλλάδος. Δικαίωμά του, τοῦ ἀνθρώπου...

* * *

Ὁ ποιητὴς ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΜΠΥΣΗΣ ἔστειλε τὴν ἑξῆς ἀπάντησι :

«Ἀξιότιμε φίλε,

»Ἔλαβα τὴν πρόσκλησί σας καὶ σᾶς ἀπαντῶ εὐχαρίστως.

»Ὅτι μὲ σταμάτησε ἀρκετὴ ὥρα τὸ ζήτημά σας, κρίνω περιττὸ νὰ τὸ πῶ καὶ τὴν γνώμη μου δὲν θὰ τὴν δικαιολογήσω. Ὅσο κ' ἂν σκέφτωμαι γιὰ τοὺς συναγωνιστάδες μου, δὲν τολμῶ νὰ ἐκφράσω τὴ γνώμη ποὺ μοῦ ζητᾶτε γιὰ δημιουργημένη πειὰ προσωπικότητα. Ὁ «Πορφύρας» μου βέβαια τὸ δείχνει ὁλοφάνερα πὼς ἡ λυρικὴ τοῦ γαλανοῦ μας τοῦ τόπου θὰ δῇ μιὰ μέρα τὸ φῶς ποὺ πρέπει· ὅμως σήμερα πῶς νὰ τὸ πῶ ; Ὁ Παλαμᾶς εἶνε ἡ φυσιογνωμία ποὺ ὀφείλει νὰ συγκεντρώσῃ τὰς περισσοτέρας ψήφους.

»Μόναχο, 7, 1, 99. Ὁ δικός σας **Γιάννης Α. Καμπύσης»**

* * *

Ὁ ποιητὴς καὶ δημοσιογράφος ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ ἀπάντησε :

«Ἀξιότιμε φίλε,

»Τίς ὁ πρίγκηψ τῶν ποιητῶν ;

»—Ὁ πρίγκηψ Γεώργιος !

Ἰωάννης Καμπούρογλου»

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ : Ἄλλες ἀπαντήσεις.

Ὁ ποιητὴς Π. Συνοδινός

(*) ΣΗΜ. «Μπουκέτου».—Σχετικὰ μὲ τὸν ἀλησμόνητο Ν. Κονεμένο, ὁ κ. Παπαντωνίου δὲν ἔχει ἀσφαλῶς καθόλου δίκηο. Ὄχι μόνον ὁ ἀείμνηστος Στ. Μαρτζώκης, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι Ἕλληνες ποιηταὶ καὶ πεζογράφοι, δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ μετρηθοῦν μὲ τὸν Ἐπτανήσιο κοινωνιολόγο καὶ γλωσσολόγο. Θὰ ἦταν εὐτύχημα γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ἂν εἶχε ἕναν ἀκόμη Κονεμένο, ἔναντι τῆς πληθώρας τῶν διαφόρων ἀστείων ποετάστρων.

ποια γλυκειὰ μελαγχολία.

»Κι' ὁ Γιῶργος ; Ἔτσι μοῦρχεται νὰ τοῦ φωνάξω :

»—Τώρα εἶνε ἀργά. Ἡ Ντόρα εἶνε δική μου. Ἄφησέ μας ἥσυχους...

»Ἄδικα θὰ δοκίμαζε νὰ μὲ συγκινήσῃ μὲ τὴν ἀπελπισία του, μὲ τὶς πονεμένες κραυγές του. Τίποτε πειὰ δὲν μὲ συγκινεῖ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀγάπη μου. Καὶ τὰ ἐχάρη ὅλα. Μιὰ μέρα γύρισε ξαφνικά, ἐκεῖ ποὺ δὲν τὸν περιμέναμε, καὶ μᾶς εἶδε....

»Δὲν εἶπε τίποτε. Μὰ τί μποροῦσε νὰ κάνῃ ; Καὶ ὅμως ζῶ μὲ τὴν ἰδέα πὼς κάτι ἀπαίσιο μᾶς περιμένει. Στὸ βλέμμα του λάμπει μιὰ λάμψι ἀποφασιστική, ποὺ δὲν τὴν ἤξερα πρίν. Σκέφθηκα νὰ φύγω. Μὰ δὲν μπόρεσα. Καὶ τώρα περιμένω τὸ μοιραῖο ἀδιάφορα. Μοῦ ἀρκεῖ ὅτι ἔχω κοντά μου τὴ Ντόρα. Γύρω μας τὰ σκοτάδια γίνονται ὁλοένα καὶ πιὸ πυκνά... Κάτι ἀόρατο περιμένουμε, ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμή... Ποιὸς ξέρει ἂν τὸ ἀπρόοπτο αὐτὸ θὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ ζήσουμε τὸν ἔρωτά μας μ' ὅλη μας τὴν ψυχή ; Ἡ ποιὸς ξέρει ἀκόμη ;...

»Δὲν ἔχω πειὰ τίποτε ἄλλο νὰ σοῦ πῶ. Περιμένω... Νοιώθω τὸ μοιραῖο νὰ πλησιάζῃ. Χαῖρε...

»Ὁ φίλος σου Κάρολος»

Αὐτὰ ἔγραφε στὸ γράμμα του ὁ φίλος μου. Καὶ κατάλαβα πειὰ καθαρὰ τί εἶχε συμβῆ μεταξὺ τῶν τριῶν αὐτῶν μοιραίων ἀνθρώπων. Ὁ Γιῶργος εἶχε προκαλέσει τὸ ναυάγιο, παίρνοντας μαζύ του στὸν ἄλλο κόσμο τοὺς δυὸ ἐρωτευμένους, τοὺς δυὸ προδότες....